

Årsrapport for Norads informasjonsstøtteordning 2011

Folkeopplysning for en ny tid

Kortversjon

RORG-sekretariatets fagavdeling / November 2012

Årsrapport for Norads informasjonsstøtteordning 2011

kortversjon

Denne årsrapporten viser gjennom eksempler og utdrag fra organisasjonenes årsrapporter til Norad hvordan organisasjonene med statlig støtte i opplysningsarbeidet a) har satt fokus på sentrale og aktuelle temaer knyttet til blant annet klima, kapital, konflikt, demokrati og menneskerettigheter, b) hvordan organisasjonene på disse områdene har bragt inn relevante synspunkter og perspektiver fra Sør og c) hvordan de har fulgt opp rollene som vaktbikkjer og pådrivere gjennom blant annet rapporter, kampanjer, debattmøter og ved å sette aktuelle spørsmål på dagsorden i media. Svært mange av temaene tas dessuten opp i en sammenheng og et perspektiv som setter fokus på viktige utfordringer knyttet til Norges ambisjoner om en «samstemt politikk for utvikling».

Den statlige støtten til opplysningsarbeid skal bidra til folkeopplysning om sentrale og aktuelle nord/sør- og utviklingsspørsmål i regi av norske frivillige organisasjoner og relevante institusjoner. Føringene for støtten er forankret i et bredt politisk flertall på Stortinget, som blant annet har understreket organisasjonens uavhengighet og betydningen av at de i tillegg til å drive folkeopplysning skal ivareta rollen som *vaktbikkjer* og *pådrivere* i utviklingspolitikken.

Årsrapporten er utarbeidet av RORG-sekretariatets fagavdeling med utgangspunkt i organisasjonenes årsrapporter til Norad og gir et innblikk i bruken av de 91 millioner kroner som i 2011 ble bevilget i statlig informasjonsstøtte til norske organisasjoner over Utenriksdepartementets budsjett og forvaltet av Norad. Denne støtten ble fordelt med om lag 58 millioner kroner til 57 organisasjoner med flerårige avtaler (de såkalte RORGene), om lag 3 millioner kroner til enkelttiltak i regi av organisasjoner og andre instanser uten slike flerårige avtaler, 28 millioner kroner til FN-Sambandet og 4 millioner kroner til et skoleutvekslingsprogram i regi av Vennskap Nord/Sør.

Årsrapporten redegjør også for den internasjonale debatten og erfaringer så langt i arbeidet med å forsøke å klarlegge resultater av opplysningsarbeid, samt prosessen i Norge knyttet til økt fokus på resultater. Historisk har mye av det statlig støttede opplysningsarbeidet i såkalte «giverland» vært knyttet til regjeringers ønske om å skape oppslutning i befolkningen om bistanden og bistandsbevilgningene. Resultatene av dette var lett å måle gjennom opinionsmålinger. Når målsettingene og fokuset i Norge utover på 1990-tallet flyttet fra oppslutning om bistand til kunnskap og engasjement om globale utviklingsspørsmål og utviklingspolitikk ble det vanskeligere.

Den enkelte organisasjon rapporterer på egen virksomhet og resultater av egne tiltak basert på egne målsettinger, mens denne årsrapporten for Norads støtteordning rapporterer i forhold til målsettingene for støtteordningen. En systematisk gjennomgang og lesing av organisasjonenes årsrapporter gir grunnlag for noen kvalitative vurderinger av resultater som er oppnådd.

Nedenfor redegjøres det for vurderinger av resultater i forhold til støtteordningens sentrale målsettinger og enkelte kritiske spørsmål knyttet til statlig støtte til sivilsamfunnet som har vært fremmet i det offentlige ordskiftet. I tillegg gis det her noen vurderinger av opplysningsarbeidets overordnede samfunnseffekt (impact) i Norge i et noe lengre tidsperspektiv. Resultatvurderingene knyttet til støtteordningens sentrale målsettinger illustreres med eksempler fra organisasjonenes årsrapporter.

Resultat 1: Støtteordningen har bidratt til kritisk debatt og økt kunnskap om sentrale og aktuelle Nord/Sør-spørsmål.

En rekke eksempler i denne årsrapporten viser hvordan informasjonsstøtten har bidratt til kritisk debatt og økt kunnskap om sentrale og aktuelle Nord/Sør-spørsmål knyttet til blant annet klima, kapital, konflikt, demokrati og menneskerettigheter i et bredt mangfold av norske organisasjoner og deres målgrupper og har satt brede «fotavtrykk» i media.

Eksempler med utdrag fra RORGenes årsrapporter

Årsrapport fra Changemaker:

«I 2011 avsluttet vi vår hovedtemakampanje "Oljeavhengig", som tok for seg behovet for en overgang til fornybare energikilder. Spesielt viktig her var det å få frem at klimaendringene rammer de fattige hardest, og at Norge som oljenasjon har et særlig ansvar for å kutte utslippene av klimagasser og betale for tilpasning for klimaendringer i sør. Kampanjen ble koblet opp til den norske debatten om oljeutvinning og åpning av nye oljefelter i Nord-Norge, og vi var en av svært få aktører som fokuserte tydelig på konsekvensene av klimaendringene i sør og Norges ansvar for dem.»

Årsrapport fra Norges Fredslag:

«Når det gjelder Libya-krigen var Fredslaget dessverre å anse som en "ensom svale" i den norske debatten, slik Asle Toje formulerte det, under krigsutbruddet. Fredslaget var den første fredsorganisasjonen som gikk ut med resolusjon imot krigen i mars, og vi var blant de ytterst få som bidro konstant i debatten både i media og i en rekke paneldebatter og foredragsvirksomhet gjennom de første månedene av krigen.»

Faksimile fra Aftenposten 24.11.11

Årsrapport fra Fellesrådet for Afrika:

«Norsk næringsliv, representert av blant andre NHD, NHO og Innovasjon Norge, gir uttrykk for at Afrika er et stadig mer aktuelt marked, og forsøker å legge til rette for næringslivssamarbeid og økt handel. Som tydeliggjort bl.a. gjennom Nyt Afrika kampanjen ser Fellesrådet med glede på at norsk næringsliv ønsker å investere på det afrikanske kontinentet, og at det legges til rette for økt handel mellom Norge og afrikanske land. Likevel er det tydelig at den kraftige økonomiske veksten i mange land ikke automatisk fører til fattigdomsreduksjon. Gjennom årbokaarbeidet har vi fokusert på disse sammenhengene. Vi har deltatt på en rekke arrangement med næringslivsaktører, med Norwegian African Business Association, med NHO, og på informasjonsreise med Giske og Solheim.»

Årsrapport fra Attac:

«Temanettsidene finansskatt.no og skatteparadis.attac.no går i dybden på sine temaer, med blant annet spørsmål og svar-seksjoner, en ABC til finanssverdenen, informasjonsvideoer og fagrapporter. I tillegg har Attac bidratt med stoff om finansskatt til nettsiden robinhoodskatt.no.»

Resultat 2: Støtteordningen har bidratt til å styrke organisasjonenes pådriver- og vaktbikkjefunksjoner i forhold til utviklingspolitiske spørsmål.

Denne årsrapporten viser at støtteordningen har muliggjort og stimulert organisasjonenes pådriver- og vaktbikkjefunksjoner i forhold til utviklingspolitiske spørsmål. Blant annet gjennom støtte til kritiske utredninger og rapporter og kontakt med partnere og miljøer i Sør har organisasjonene fått fram ny informasjon og alternative perspektiver som har bidratt til å sette dagsorden politisk og i media, stimulert kritisk debatt og øvd et betydelig politisk press på Stortinget og regjeringen på aktuelle og relevante utviklingspolitiske spørsmål.

Eksempler med utdrag fra RORGenes årsrapporter

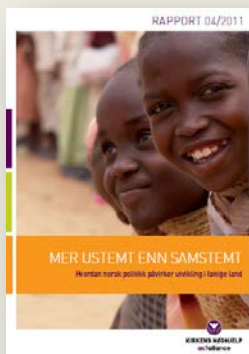
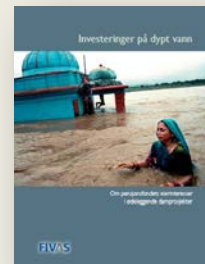
Årsrapport fra KFUK-KFUM Global:

«Vi var pådrivere for å få en sterk norsk delegasjon til Durban. Vår kronikk og kampanje var rettet mot Jens Stoltenberg for å få statsministeren til å ta lederskap på klimaspørsmål.»

III: t.v.: - Det er akkurat denne typen engasjement vi trenger mye, mye mer av, sa Erik Solheim (tidligere miljø- og utviklingsminister) da han mottok underskrifter fra KFUK-KFUM Global foran UD (Foto: KFUM-KFUM Global)

Årsrapport fra FIVAS:

«FIVAS har gjennom lansering av rapporten "Investeringer på dypt vann – om Pensjonsfondets eierinteresser i ødeleggende damprosjekter" og oppfølgingen av dette arbeidet aktivt jobbet for å fjerne skadelige vannkraftprosjekter fra SPUs portefølje. Finansdepartementet på politisk nivå kommenterte rapporten ved lansering og er dermed godt kjent med dens innhold. FIVAS har også hatt direkte møter med Etikkrådet og har hatt dialog med politikere i posisjon og opposisjon om disse temaene. FIVAS har også deltatt i stortingshøringen om offentlig eierskap.»

Årsrapport fra Kirkens Nødhjelp:

«Et spesielt fokus fikk likevel vår skyggerapport om samstemthet i utviklingspolitikken. Vi hadde utspill og innlegg i Aftenposten og Vårt Land og fikk fram våre kritikkpunkter av regjeringen.»

Utdrag fra rapporten:

«I denne rapporten har Kirkens Nødhjelp valgt ut noen viktige politikkområder som eksempel på hvilke temaer som må adresseres for å sikre at ikke utviklingspolitikken undergraves av andre politiske føringer preget av kortsiktige, økonomiske egeninteresser. Vi håper dette vil inspirere til videre diskusjon og forbedret politikk.»

Årsrapporter (tilleggstilskudd) fra Grønn Hverdag og Regnskogfondet:

Grønn Hverdag og Regnskogfondet kartla bruken av palmeolje, som de mener er helseskadelig i tillegg til at regnskogen i Indonesia og Malaysia trues. I forbindelse med kartleggingen ble fem bedrifter klaget inn for brudd på miljøinformasjonsloven og fire av de fem ga i ettertid den informasjonen som ble etterspurt. Klagene resulterte blant annet i omtale over to sider i VG i november (se faksimile t.h.) og i følge de to organisasjonene har kampanjen vært medvirkende til at norske matvareprodusenter i år har redusert palmeoljeforbruket i norsk mat med to tredjedeler.

Faksimile fra VG
28. november 2011

Resultat 3: Støtteordningen har bidratt til fokus på relevante temaer i forhold til «samstemt politikk for utvikling».

En rekke eksempler i denne årsrapporten knyttet til blant handel, klima og energi, våpeneksport, menneskerettigheter, miljø med mer viser hvordan støtteordningen har bidratt til at organisasjonene har kunnet sette fokus på aktuelle og relevante problemstillinger knyttet til «samstemt politikk for utvikling», som har bidratt til å synliggjøre sammenhengene mellom innenriks- og utenrikspolitikk.

Eksempler med utgangspunkt i RORGenes årsrapporter (tilleggstilskudd)

Tema: Etikk i offentlige anskaffelser

Framtiden i våre hender (FIVH) fikk støtte til et opplysningstiltak med utgangspunkt i kartlegging av status i kommune-Norge av etikk i offentlige anskaffelser. Gjennom sin kartlegging i rapporten «Store ord - etikkfattig handling» satt fokus på norske kommuners oppfølging av myndighetenes oppfordring om å stille etiske krav ved sine anskaffelser. Kartleggingen avdekket et stort gap mellom ord og handling og gjenspeiler konflikt mellom Kommunenes interesser og hensynet til anstendig arbeidsliv i fattige land.

Tema: Handel og utvikling:

Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) fikk, i samarbeid med Handelskampanjen og en rekke andre organisasjoner, støtte til ulike tiltak som satt fokus på reguleringer og forhandlinger om internasjonal handel gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO), så vel som bilaterale og regionale frihandelsavtaler, og hvilke konsekvenser disse har for land i Sør. Relevansen i forhold til samstemt politikk for utvikling illustreres ved at LAG og Handelskampanjen rapporterer at deres partnerorganisasjoner i Sør karakteriserer Norges deltakelse i handelsforhandlinger som «å gi med den ene hånda og ta med den andre».

Faksimile fra Aftenposten 94.03.11

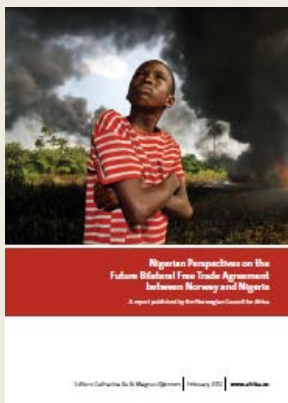
Tema: Den arabiske våren, ikkevold og norsk våpeneksport

Norges Fredslag fikk støtte til et opplysningstiltak, som med utgangspunkt i en utredningen om den arabiske våren og ikkevoldsaktører blant annet stilte dette spørsmålet: Er det (slik) at den norske stat aktivt støtter opp om arabiske diktaturer ved å tillate eksport av krigsmateriell til disse, samtidig som det søkes å skape et inntrykk av at norsk politikk er å svekke/endre de samme regimene?

Resultat 4: Støtteordningen har bidratt til kontakt og samarbeid med utviklingsaktører i Sør, slik at relevant kunnskap om synspunkter og perspektiver fra Sør har blitt tilgjengelig for norske målgrupper gjennom opplysningsarbeidet.

En rekke eksempler i denne årsrapporten viser hvordan informasjonsstøtten har bidratt til norske organisasjoners kontakt og samarbeid med partnere og miljøer i Sør om utviklingspolitiske spørsmål knyttet til blant annet handel, mat, menneskerettigheter, klima, miljø, anstendig arbeidsliv, næringsliv, investeringer med mer, som har bidratt til økt kunnskap og kritisk debatt gjennom kritiske og alternative perspektiver på Norges rolle og norsk politikk.

Eksempler med utdrag fra RORGenes årsrapporter

Fellesrådet for Afrika:

Fellesrådet for Afrika fikk tilleggstilskudd til å utarbeide en tekstsamling med nigerianske perspektiver på en fremtidig handelsavtale mellom Nigeria og Norge og rapporterer:

«I arbeidet med rapporten knyttet vi kontakter tilhørende Nigeriansk fagbevegelse og sivilsamfunn. Vi hadde god dialog med både bidragsyterne til rapporten og andre i landet før, under og etter oppholdet i Nigeria. Dette kontaktnettverket var nyttig da årbokredaktør Sigrun Johnstad og leder for informasjonsutvalget Torstein Skjeseth dro til Nigeria i begynnelsen av dette året. Nettverket vil også være nyttig i det videre arbeidet med handelsspørsmål i afrikansk kontekst.»

Attac:

«Gjennom våre mange internasjonale nettverk samarbeider vi med flere organisasjoner i Sør. I det globale Attac-nettverket har vi Attac-avdelinger i Brasil, Argentina, Chile, Togo, Benin, Elfenbenskysten, Kamerun, Burkina Faso, Gabon, Tunisia og Marokko fra Sør. Disse jobber vi tett sammen med på Attacs kjernesaker som blant annet finanskatt, kapitalflukt og skatteparadis, privatisering av offentlig velferd.»

Digni:

«Samarbeidet rundt "Transforming Africa" kom i stand etter et initiativ fra Digni. Vi ønsket å utfordre afrikanske kirkeledere til å si det de selv ønsket å si til norske bistandsaktører og myndigheter. For å få et bredt grunnlag å arbeide ut fra kontaktet vi noen andre norske organisasjoner (...). De seks norske organisasjonene valgte ut et par representanter fra sine kontaktorganisasjoner i Afrika. Representanter fra Norge og Afrika kom deretter sammen i et planleggingsmøte i Nairobi, Kenya. Afrikanerne gledet seg over å få en så åpen og ubetinget invitasjon. Og, herfra var det de afrikanske kirkelederne som hadde agendaen. De diskuterte seg fram til temaområdene de ønsket å si noe om og de valgte selv ut hvilke personer de ønsket at skulle si noe om temaene. Agenda og deltakende personer var altså helt og fullt afrikanernes eget valg. Samarbeidet vil fortsette i årene som kommer. Og afrikanerne skal fortsatt sitte i førersetet for agenda og innhold.»

Biskop: Bistand skaper tiggere

Bistanden hjelper det korrupte regimet i Uganda, mener biskop Zac Nyanja.

Hvordan skjøttes?

På forsiden allerede nå

Faksimile fra Aftenposten 07.11.2011

Resultater i forhold til kritikk av statlig støtte til sivilsamfunn fremmet i det offentlige ordskiftet

Resultat 5: Støtteordningen har bidratt til fokus på sentrale og aktuelle utviklingstemaer, ikke «offerkommunikasjon».

- Med rette blir iblant norske bistandsorganisasjoner kritisert for å fremme såkalt «offerkommunikasjon», der fattige i andre deler av verden framstår som hjelpeløse og hjelpetrengende ofre og skaper bilder av verden som primært har til hensikt å sikre oppslutning om bistandsbevilgningene, gode innsamlingsresultater, moralsk autoritet og salgbare medieoppslag. Tilsvarende kritikk har også blitt fremmet fra Sør, som også har gått på at mye informasjon i Nord har vært preget «eurosentrisme» og «etnosentrisme» - en underliggende oppfatning av at vesten er, kan og vet best. Denne årsrapporten viser imidlertid at den statlige informasjonsstøtten har stimulert og muliggjort en annen type kommunikasjon - med kritisk fokus på sentrale og aktuelle utviklingstemaer som har andre «bilder av Sør».

Resultat 6: Støtteordningen har bidratt til å fremme organisasjonenes roller som «vaktbikkjer» og «pådrivere», ikke skapt «pudler».

Statlige støtteordninger overfor sivilsamfunnet blir iblant kritisert for å svekke sivilsamfunnets uavhengighet og kritiske samfunnsrolle ut fra tanken om avhengighet leder til servilitet og at heller ikke et kritisk sivilsamfunn vil «bite hånden som gir mat». Denne årsrapporten viser imidlertid at denne ordningen i stor grad fremmer og stimulerer organisasjonenes og sivilsamfunnet kritiske samfunnsrolle i et demokrati som vårt - i tråd med ordningens uttalte formål, forankret i bredt politisk flertall på Stortinget.

Resultat 7: Støtteordningen har bidratt til fokus på utviklingspolitiske temaer av stor betydning for utvikling og fattigdomsreduksjon i Sør.

Det har blitt hevdet at denne støtteordningen, i likhet med tilsvarende bistandsfinansierte støtteordninger i andre land, ikke bidrar til utvikling i fattige land. En rekke eksempler i denne årsrapporten viser imidlertid at informasjonsstøtten bidrar til fokus på utviklingspolitiske spørsmål som handel, gjeld, klima, skatterettferd, investeringer, fordeling, bedrifters samfunnsansvar med mer, som potensielt og reelt vil kunne styrke utviklingspolitikken og ha større betydning for utvikling i Sør enn det som normalt tilskrives bistandsmidler alene.

Resultater i forhold til kunnskap, innsikt og utviklingspolitikk i Norge (samfunnseffekt) i et lengre tidsperspektiv

De overordnede samfunnseffektene av støtteordningen lar seg vanskelig vurdere ut fra virksomheten i ett enkelt år, men må sees i et lengre perspektiv. Det er i større grad mulig i Norge enn i enkelte andre land fordi den omleggingen av støtteordningen som skjedde på 1990-tallet i hovedsak har blitt videreført og styrket – ikke endret. Vi vil her peke på to tunge samfunnseffekter, der det er grunn til å anta at støtteordningen har vært og er av vesentlig betydning.

Resultat 8: Støtteordningen har bidratt til økt forståelse i opinionen for at utviklingspolitikk er mer enn bistand.

Den statlige informasjonsstøtten hadde sitt utspring i statens og politikernes behov for å sikre oppslutning i befolkning om økende bistandsbevilgninger over statsbudsjettet på 1970-

og 80-tallet. På 1990-tallet ble dette endret og målsettingene ble knyttet til behovet for en omlegging til bærekraftig utvikling nasjonalt og globalt og kunnskap og oppslutning om dette i befolkningen. Dette gjorde informasjonsstøtten til en viktig ressurs for de delene av sivilsamfunnet som ønsket et kritisk fokus på utviklingspolitikk som noe mer og annet enn bistand. Dette perspektivet preger i økende grad også den allmenne forståelsen i opinionen og den offentlige debatten.

Resultat 9: Støtteordningen har bidratt til en omlegging fra en utviklingspolitikk dominert av bistandstenkning til en utviklingspolitikk i retning «samstemt politikk for utvikling».

Støtteordningen har bidratt til å fremme organisasjonenes roller som vaktbikkjer og pådrivere i forhold til sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklingsspørsmål «beyond aid». Dette har bidratt til et kritisk fokus på stadig flere utviklingspolitisk relevante politikkområder knyttet til innenrikspolitikken, som klima- og energipolitikken, etisk forvaltning av oljefondet, handels- og næringspolitikken, landbruks- og fiskeripolitikken med mer. Dette har bidratt til den omleggingen i retning «samstemt politikk for utvikling», som vi har sett det siste tiåret. En rekke eksempler i denne årsrapporten viser at støtteordningen bidrar til at organisasjonene kan videreføre og styrke denne rollen.

Stortingets føringer for den statlige opplysningsstøtten over Utenriksdepartementets budsjett (2009):

"Flertallet viser til at klima-, finans- og matpriskrisen den siste tiden har bidratt til å sette kritisk fokus på mange sider ved vår egen politikk og utvikling og mener at det er grunn til å anta at de pågående geopolitiske endringene og maktforskyvninger i verdenssamfunnet i årene framover vil bringe fram stadig nye saker som utfordrer vår ambisjon om å se "innenrikspolitik og utviklingspolitikk i sammenheng". Flertallet mener at opplysningsarbeidet i økende grad bør sette fokus på slike temaer."

Vil du vite mer? Last ned full rapport og les mer om opplysningsarbeidet på rorg.no.

Utarbeidet med støtte fra Norad.